

Innst. O. nr. 116

(2008–2009)

Innstilling til Odelstinget fra justiskomiteen

Ot.prp. nr. 49 (2008–2009)

Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i lov om vaktvirksomhet

Til Odelstinget

1. SAMMENDRAG

1.1 Proposisjonens hovedinnhold

I proposisjonen fremmer departementet forslag om endringer i vaktvirksomhetsloven 2001. Proposisjonen følger opp rapporten "Gjennomgang av regelverket om vaktvirksomhet – forslag om endringer" som ble avgitt i juni 2008.

Det foreslås en egen formålsbestemmelse, hvoretter formålet med loven er å ivareta rettssikkerheten til publikum, sikre god kvalitet på tjenestene, legge til rette for effektiv offentlig kontroll, samt hindre vaktvirksomhet som på grunn av sin militære eller annen sikkerhetsmessige karakter er uforenlig med vaktvirksomhetsloven og for øvrig er ulovlig eller i strid med internasjonal rett.

Departementet foreslår videre å utvide lovens virkeområde slik at egenvakthold blir omfattet av loven. Hensikten er blant annet å forebygge omgåelse av loven ved at vaktjeneste organiseres som egenvakthold. Dernest foreslås det at selskaper som driver opplæring i vaktvirksomhet omfattes av loven, slik at en får kontroll med hvem som forestår slik opplæring.

Departementet mener det er behov for å styrke vekterutdanningen, ved å heve utdanningsnivået både kvalitets- og kvantitetsmessig. Det foreslås tatt inn i loven hvilke deler utdanningen skal bestå av. Ingen skal få arbeide selvstendig som vekter uten tilstrekkelig opplæring. Utdanningskravene bør i utgangspunktet også gjelde for deltidsansatte og midlertidig ansatte.

Departementet fremsetter flere forslag som skal bidra til en bedre kontroll med vektere og vaktforetakene. Tillatelses- og kontrollmyndigheten (politiet) skal hvert år kontrollere foretakene basert på innrapportering. Herunder skal det foretas vandelskontroll av de som utfører vaktjeneste eller som har oppgaver direkte knyttet til vaktvirksomhet, samt av de øvrige persongruppene som er omfattet av vandelskravet i vaktvirksomhetsloven.

Samtidig foreslås en utvidelse av personkretsen som skal omfattes av vandelskravet, slik at også eiere og andre personer som har vesentlig innflytelse på virksomheten må oppfylle kravet om tilfredsstillende vandel. En slik bestemmelse vil være et virkemiddel mot at kriminelle kan opprette vaktforetak og slik få tilgang til sensitive opplysninger mv. som kan misbrukes i kriminell virksomhet. I forlengelsen av dette foreslås det at endring i eierskap må meldes til tillatelses- og kontrollmyndigheten.

Departementet foreslår også, etter modell fra serveringsloven, å lovfeste en meldeplikt for skatte- og avgiftsmyndighetene, tollvesenet og Arbeidstilsynet til politiet, dersom disse avdekker forhold som antas å være av vesentlig betydning for vurderingen av om en tillatelse til å utøve vaktjenester skal trekkes tilbake.

Departementet mener at politiet bør ha en plikt til å varsle selskapene om ansatte som mellom kontrolltidspunktene har begått alvorlig kriminalitet eller som er under etterforskning av sådan såfremt dette ikke vil skade etterforskningen.

For at politiet skal kunne utføre sin funksjon som tillatelses- og kontrollmyndighet på en hensiktsmessig og effektiv måte, foreslås det innført et nytt landsdekkende elektronisk vaktvirksomhetsregister.

Endelig foreslås det å stille tydeligere krav til uniformering og legitimering. Uniform skal kun bæres i aktiv tjeneste og det skal fremgå av uniformen

om personen er godkjent vekter eller under opplæring, i tillegg skal tillatelses- og kontrollmyndigheten også godkjenne uniformering av materiell. I tilknytning til legitimering mener departementet at det bør innføres et standardisert vekter ID-kort med tjenestenummer på vekter, og at dette kortet skal bæres synlig.

Departementet legger til grunn at forslaget vil medføre økte utgifter for politiet til kontrollvirksomheten, herunder blant annet til etablering av et landsdekkende vaktforetakregister. Det foreslås derfor et årlig gebyr knyttet til kontrollen.

I kapittel 2 gjennomgås bakgrunnen for lovforslaget.

1.2 Lovens formål og virkeområde

1.2.1 Lovens formål

Gjeldende lov har ingen formålsbestemmelse som angir hvilke sentrale hensyn loven skal ivareta. Arbeidsgruppen har derfor funnet det hensiktsmessig å utforme en formålsbestemmelse.

Departementet mener loven bør ha en formålsbestemmelse, og slutter seg til de formål som arbeidsgruppen har kommet frem til. Bestemmelsen vil framheve og skape bevissthet om de viktigste hensyn som loven skal ivareta, og gi en anvisning på de sentrale funksjonene til loven. Formålet vil videre være et moment ved tolkningen av lovens øvrige bestemmelser, særlig ved bestemmelsene som legger opp til en skjønnsutøvelse.

1.2.2 Lovens virkeområde

Det følger av vaktvirksomhetsloven at loven gjelder for ervervsmessig vaktvirksomhet, det vil si utførelse av vakttjenester mot vederlag. Både vakttjenester som tilbys av private og av forvaltningsorgan reguleres av loven. Loven gjelder ikke for egenvakthold, nabohjelp eller andre vaktoppdrag som utøves sporadisk og har lite omfang.

Arbeidsgruppen foreslår at egenvakthold omfattes av lovens virkeområde.

Departementet viser til at spørsmålet om egenvakthold skal omfattes av loven eller ikke, har vært diskutert tidligere både i forbindelse med innføringen av den første loven om vaktvirksomhet og ved den senere lovrevisjonen. Begge gangene falt man ned på at egenvakthold ikke skulle omfattes.

Mange kan ha mer eller mindre treffende begrunnelser for at nettopp egen virksomhet ikke skal omfattes, og departementet har forståelse for enkelte av motargumentene som har kommet i høringsrunden. Departementet mener likevel at hensynet til likebehandling og ensartethet må være avgjørende, og fraråder derfor at man i stor grad åpner opp for unntak eller skiller mellom offentlig og privat virksomhet.

Når departementet har vurdert unntak er det særlig vektlagt hvordan annet regelverk har regulert vaktholdet. Havner og havneterminaler er omfattet av ISPS regelverket (International Ship and Port Facility Security Code).

For havner og havneterminaler mener departementet at det bør kunne skilles mellom den behandlingen som omfatter gods og den mer publikumsrettede behandlingen som skjer ved cruise- og passasjerterminalene. Det er særlig den publikumsrettede aktiviteten som vil kreve opplæring i forhold til behandling av publikum. Det er i dag for eksempel ikke gitt regler for hvordan kroppsvisitasjon skal foregå da dette i dag utføres av innleide vaktsselskaper. Departementet mener derfor at denne delen av virksomheten bør omfattes av vaktvirksomhetsloven, men ser ikke av samme grunn behov for at loven skal omfatte godsterminalene. Formålet med vaktvirksomhetsloven anses tilstrekkelig ivaretatt med et slikt skille og departementet går derfor inn for at skip og godsterminaler som omfattes av ISPS-regelverket unntas fra vaktvirksomhetsloven.

Når det gjelder Norges Bank og egenvakthold, må dette også ses i sammenheng med bevæpning av vaktstyrken i Norges Bank. Norges Bank står i en særstilling som statsinstitusjon. Et anslag mot Norges Bank vil derfor måtte bli å vurdere som mer alvorlig enn et anslag mot en ordinær bank. Departementet er derfor enig i at sikkerheten rundt banken og transport av verdier til og fra banken bør ha et særlig sikkerhetsmessig vern. Departementet går inn for at man gjør unntak for Norges Banks vaktstyrke, men legger til grunn at bruk av ordinære vektere utover egen vaktstyrke omfattes av loven enten disse er innleid av et vaktsselskap eller banken selv skulle ønske å tilsette slikt personell.

Departementet går av disse grunner inn for at lovens virkeområde for øvrig utvides til å omfatte egenvakthold.

Departementet ser at det kan være behov for å foreta nærmere avgrensninger i regelverket av hva som ligger i begrepet egenvakthold, og legger til grunn at dette bør vurderes i forbindelse med utarbeidelsen av ny forskrift.

Vaktvirksomhetsloven er ikke gjort direkte gjeldende for Svalbard, men det er tatt inn en hjemmel for Kongen til å fastsette i forskrift om loven skal gjøres gjeldende for Svalbard.

I den senere tid har det foregått vaktvirksomhet på Svalbard, først og fremst på Svalbard lufthavn Longyear. Departementet har derfor startet arbeidet med å vurdere om hele eller deler av vaktvirksomhetsloven bør få anvendelse på øygruppen, og om det er behov for å gi eventuelle særregler. I forbindelse med dette arbeidet foreslår departementet å endre hjemmelsbestemmelsen. Endringen medfører at

Kongen ikke bare kan fastsette i hvilken utstrekning loven skal gjøres gjeldende, men også kan gi særlige regler for Svalbard dersom det er behov for dette under hensyn til de stedlige forhold. En slik bestemmelse anses som hensiktsmessig og fleksibel for å kunne gi regler som passer godt til forholdene på øygruppen.

1.3 Krav for å få tillatelse

Tillatelse til å utøve vaktvirksomhet kan i dag gis til foretak og til innehaver av enpersonsforetak. Foretaket må være registrert i Foretaksregisteret for at tillatelse skal gis. Enpersonsforetak må være registrert i Enhetsregisteret. Foretaket må ha fast forretningssted i riket. Loven stiller dessuten personlige krav til innehaver av enpersonsforetak: Vedkommende må være fylt 21 år, ha tilfredsstillende vandel, være statsborger i stat som er part i EØS-avtalen og ikke anses uskikket til å utføre vaktvirksomhet på forsvarlig måte i samsvar med god skikk innenfor bransjen. De samme personlige forutsetningene må oppfylles av daglig leder dersom foretaket har det, samt styret i aksjeselskap eller annen sammenslutning med begrenset ansvar og samtlige fullt ansvarlige deltakere i ansvarlig selskap eller kommandittselskap.

Arbeidsgruppen anser det som uheldig at man i dag ikke stiller noen krav til eiere av vaktforetak. Arbeidsgruppen ønsker å sikre at personer som har reell innflytelse på foretaket har tilfredsstillende vandel, og foreslår at personer som har vesentlig innflytelse på virksomheten må oppfylle det samme kravet til tilfredsstillende vandel som de persongrupper som i dag er omfattet av kravet.

Departementet mener at en bestemmelse slik arbeidsgruppen har forslått, at personer med vesentlig innflytelse på virksomheten må ha tilfredsstillende vandel, vil være viktig for å kunne kontrollere hvilke personer som reelt står bak foretaket. Departementet foreslår en slik utvidelse av bestemmelsen.

Kravene til daglig leder, innehaver av enpersonsforetak, styremedlemmer i selskap med begrenset ansvar og fullt ansvarlige deltagere i ansvarlige selskaper, foreslås videreført slik de lyder i dag, men med ett tillegg. Foruten kravet om skikkethet anser departementet i likhet med arbeidsgruppen det som viktig å tilføye et krav om nødvendig tillit. En person kan ha både tilfredsstillende vandel og være skikket til å utøve vaktvirksomhet, men likevel ikke ha den nødvendige tillit som er viktig for å drive en slik virksomhet.

Forvaltningsorganer som utøver vaktvirksomhet enten ervervsmessig eller som egenvakthold bør etter arbeidsgruppens oppfatning oppfylle de samme kravene som ethvert annet vaktforetak.

Departementet kan vanskelig se at det er gode argumenter for å stille andre krav til vektere ansatt i

forvaltningsorganer enn for vektere ansatt i private vaktforetak. Departementet er derfor enig med arbeidsgruppen i at også de ansvarlige i forvaltningsorgan må ha tilfredsstillende vandel og at de som utfører vaktoppdrag må oppfylle de samme vilkår om tilfredsstillende vandel og godkjent utdanning som vektere ansatt i det private.

I motsetning til arbeidsgruppen mener imidlertid departementet at man bør skille mellom forvaltningsorganets utførelse av egenvakthold og eventuell ervervsmessige vaktvirksomhet. Departementet finner det tilstrekkelig for å oppfylle lovens formål at man i forhold til forvaltningsorganer som utfører egenvakthold kun krever at dette vaktholdet organiseres innenfor virksomheten som en egen enhet eller avdeling. Det viktigste er at enheten er organisert på en slik måte at det er klart hvem som omfattes av vandelskravet (ansatte som utfører vakttjeneste, leder og personer med vesentlig innflytelse på virksomheten) og hvem som faller utenfor (personer med andre oppgaver eller funksjoner). Avgrensningen av hvem som utfører vektertjenester og andre er sentralt også for hvem som omfattes av utdanningskravene i vaktvirksomhetsloven.

1.4 Krav til ansatte mv.

1.4.1 Vandelskravet

Vaktvirksomhetsloven oppstiller et krav om tilfredsstillende vandel. Hvorvidt lovens vandelskrav er oppfylt, beror på en skjønnsmessig vurdering.

Departementet slutter seg til arbeidsgruppens syn om å videreføre gjeldende rett med hensyn til innholdet i vandelskravet. Det skal foretas en individuell vurdering. I "tilfredsstillende" ligger det intet krav om plettfri vandel, og det bør normalt sees bort fra forhold av bagatellmessig art.

1.4.2 Hvilke ansatte omfattes av vandelskravet

Departementet finner det viktig at personkretsen som omfattes av vandelskravet avgrenses på en hensiktsmessig måte, slik at det ikke er adgang til å innhente politiattest i flere tilfelle enn det som er nødvendig ut fra formålet med loven. Departementet er derfor enig i arbeidsgruppens forslag til innsnevring, slik at det ikke skal være adgang til å vandelskontrollere alle kategorier ansatte i foretaket med hjemmel i vaktvirksomhetsloven. I praksis vil endringen innebære at to kumulative kriterier må være oppfylt for at vandelskontroll skal finne sted. For det første gjelder vandelskravet bare for personer som "skal tilsettes" i foretak som omfattes av loven. Poliattiattest skal kun utstedes når det foreligger et konkret tilbud om stilling i et vaktforetak. For det andre vil kravet gjelde kun for personer som "skal utføre vakttjeneste" eller alternativt "har oppgaver direkte knyttet til vakttjeneste".

1.4.3 *Politiattestens innhold*

Vaktvirksomhetsloven bestemmer at det skal innhentes uttømmende politiattest til bruk i vurderingen av om lovens vandelskrav er oppfylt. En uttømmende politiattest inneholder opplysninger om alle straffer, strafferettslige reaksjoner eller andre tiltak i anledning av straffbare handlinger som er registrert på vedkommende person. Det gjelder ingen tidsbegrensning bakover i tid og mildere reaksjoner blir også tatt med, med unntak av forenklede forelegg.

Departementet er enig med arbeidsgruppen i at det fortsatt bør kunne kreves uttømmende politiattest, men man mener at dette bør fremgå av loven. Departementet foreslår videre at det gis en hjemmel for at det kan kreves utvidet politiattest, slik at det kan anmerkes verserende saker på politiattest som skal utstedes til personer som skal arbeide i vaktforetak. Nærmere regler om hvilke forhold som bør anmerkes på utvidet attest bør fastsettes i forskrift.

1.4.4 *Meldeplikt*

Foretaket plikter å sørge for at de ansatte oppfyller kravene fastsatt i lov og forskrift. For at det skal være mulig å følge opp etter ansettelse, kan arbeidsgiver be om ny politiattest etter at en person er ansatt når det foreligger "særlige grunner".

Departementet foreslår på linje med arbeidsgruppen at politiets rett til å varsle foretaket endres til en plikt. Departementet er videre enig med de høringsinstansene som har foreslått at denne plikten fastsettes i lov.

En grunnleggende forutsetning for at meldeplikten fungerer i praksis er at det opprettes et funksjonelt register. Uten et slikt register vil det til en viss grad avhenge av tilfeldigheter om politiet har kunnskap om vedkommende er vekter eller ikke. Vaktvirksomhetsregisteret må ha en kobling til de registrene i politiet som er relevante i forhold til varslingspliktens innhold.

1.4.5 *Alderskravet*

Etter gjeldende rett må person som skal utføre vaktvirksomhet være fylt 18 år. Unntak er fastsatt for lærling. Arbeidsgruppen foreslår at unntaket for lærlinger som i dag fremgår av forskriften tas inn i loven.

Departementet er uenig med arbeidsgruppen i at man bør flytte unntaket fra alderskravet for lærlinger inn i loven. Departementet mener at unntaksbestemmelsen bør fjernes. Etter departementets syn bør alderskravet på 18 år gjelde for alle som skal utføre ansvarlig tjeneste, det vil si selvstendig tjenesteutførelse uten tilsyn eller oppfølging ved fysisk tilstedeværelse av en godkjent vekter. Opplæring kan skje før personen er fylt 18 år.

1.5 *Kontroll*

1.5.1 *Årlig kontroll*

I medhold av vaktvirksomhetsloven er det fastsatt i forskrift at godkjenning og kontroll med vakt-selskapene utføres av politidistriktene. Loven forutsetter at tillatelses- og kontrollmyndigheten skal kontrollere at vaktforetak driver i samsvar med bestemmelser gitt i eller i medhold av loven. Alle vakt-selskap skal innen utløpet av mars hvert år sende en rapport til politiet. I rapporten skal det redegjøres for foretakets virksomhet foregående år.

I rapporten lanserer arbeidsgruppen sin ideelle løsning for kontrollen; en sentral myndighet som forestår innvilgelse av tillatelser og kontroll av vaktforetakene. Fordelen med en slik løsning vil etter arbeidsgruppens syn være blant annet enhetlig og kvalitetsmessig god saksbehandling og kontroll. Arbeidsgruppen erkjenner likevel at dette ikke vil være et realistisk forslag i denne omgang. Arbeidsgruppen foreslår en presisering i lovteksten av at det er politiet som er tillatelses- og kontrollmyndighet. I forlengelsen av dette foreslår arbeidsgruppen at det tas inn i lovteksten at det skal utføres en årlig kontroll av vaktforetakene på bakgrunn av foretakenes rapporteringsplikt.

Departementet går som utvalget inn for å presisere at politiet er tillatelses- og kontrollmyndighet, men mener at det bør fremgå at det i utgangspunktet er politidistriktene ved politimesteren som er ansvarlig tillatelses- og kontrollmyndighet.

Departementet er videre enig med arbeidsgruppen i at det presiseres at det skal foretas en årlig kontroll av tillatelses- og kontrollmyndigheten.

Politiet skal kun foreta den kontrollen av vaktforetakene som vaktvirksomhetsloven legger opp til, det vil si kontroll av at kravene til å utøve vaktvirksomhet er oppfylt.

Departementet mener derfor at det ikke oppstår uklare grenser mellom hvem som skal utføre de forskjellige kontrollene. Nærmere bestemmelser om politiets årlige kontroll skal fastsettes i forskrift, og departementet vil der påse at grenser trekkes klart opp.

1.5.2 *Opplysnings- og rapporteringsplikt*

Vaktvirksomhetsloven fastsetter at vaktforetakene plikter å gi tillatelses- og kontrollmyndighetene de opplysninger og den informasjon som er nødvendig for å føre kontroll med at virksomheten drives i samsvar med bestemmelser fastsatt i eller i medhold av loven.

Arbeidsgruppen foreslår to endringer i gjeldende bestemmelse. For det første mener arbeidsgruppen at alminnelige krav til foretak generelt bør ha betydning for muligheten til å få og inneha tillatelse til vaktvirksomhetsdrift. Det foreslås derfor en henvisning til at

foretakene plikter å gi tillatelses- og kontrollmyndigheten de opplysninger og den dokumentasjon som er nødvendig for kontroll av at foretaket ikke driver virksomheten på en måte som vil være uforenlig med å utøve næringsvirksomhet. Som eksempel nevnes at skatter og avgifter må være betalt.

For det andre foreslår arbeidsgruppen å innføre en plikt for foretakene til å vedlegge en liste over ansatte i foretaket i årsrapporten til kontrollmyndigheten. Listen skal kunne benyttes ved den årlige vandelskontrollen av ansatte. Arbeidsgruppen mener at nærmere regler om den årlige kontrollen bør gis ved forskrift.

Departementets forslag er hovedsakelig i overensstemmelse med arbeidsgruppens, likevel med noen mindre justeringer.

1.5.3 Andres meldeplikt

Arbeidsgruppen foreslår å lovfeste en meldeplikt for skatte- og avgiftsmyndighetene og Arbeidstilsynet til politiet.

Departementet mener at en meldepliktsordning vil være nyttig både i et forebyggende henseende og som et hjelpemiddel for politiets utøvelse av kontrollfunksjonen. Eventuelle meldinger om alvorlige forhold kan få konsekvenser for adgangen til å inneha tillatelse til å utøve vaktvirksomhet. Departementet går inn for en meldeplikt i tråd med arbeidsgruppens forslag, men har likevel forståelse for synspunktene til enkelte høringsinstanser om at det er behov for en nærmere utdyping og avgrensning av plikten. Dette bør vurderes under utarbeidelsen av ny forskrift. Meldeplikten avgrenses til forhold som etatene avdekker i forbindelse med sine egne undersøkelser, og de pålegges ingen økte undersøkelsesoppgaver. Departementet går inn for å opprettholde kravet om at opplysningene må være av vesentlig betydning for vurderingen av om tillatelse skal tilbakekalles.

Departementet er enig i forslaget om at også tollmyndighetene medtas i bestemmelsen som en etat med meldeplikt til politiet.

1.5.4 Sentralt vaktvirksomhetsregister

I medhold av personregisterloven har Datatilsynet gitt Justisdepartementet og politiet konsesjon til å føre henholdsvis et sentralt register og lokale registre over vaktelskaper. Et landsdekkende register over vaktelskaper ble opprettet 1. april 1995. Registeret har vært brukt i forbindelse med behandling av søknader, kontroll av virksomheter og for å gi en oversikt over virksomhetene.

Arbeidsgruppen argumenterer for at dersom man skal ha en effektiv kontroll med vaktforetakene og deres virksomhet, er det behov for et sentralt databasert register. Det eksisterende registeret har ikke tilstrekkelig funksjonalitet til å møte dagens behov. På

grunn av manglende automatikk i oversendelse av informasjon er det også fare for at registeret ikke er oppdatert til enhver tid. Et nytt register må etter arbeidsgruppens syn fungere som et saksbehandlingsverktøy. Dette innebærer behov for registrering av blant annet enkelte sensitive personopplysninger. I henhold til personopplysningsloven vil dette medføre krav om konsesjon med mindre man får en egen hjemmel i vaktvirksomhetsloven, og det foreslås derfor en slik hjemmel.

Departementet viser til arbeidsgruppens beskrivelse av dagens register, hvor det tydelig fremgår at dette registeret er lite egnet i kontrollsammenheng. For at politiet skal kunne utøve sin tillatelses- og kontrollfunksjon på en hensiktsmessig måte er det behov for å ha fullstendige og oppdaterte opplysninger om vaktforetakene, og oversikt over hvem som til enhver tid utfører arbeid som vekter. Et nytt elektronisk og landsdekkende register forutsettes dessuten å ville ha en effektiviseringsgevinst i form av å lette politiets arbeidsbyrde, ved at opplysninger som er relevante for utøvelsen av tillatelses- og kontrollfunksjonen vil være samlet på ett sted. Registeret må utformes slik at det blir et nyttig hjelpemiddel for saksbehandlingen.

Registeret er i tillegg en sentral forutsetning for at politiet skal kunne pålegges en plikt til å varsle foretakene om ansatte som er siktet eller tiltalt for alvorlig kriminalitet. Vaktvirksomhetsregisteret må derfor også ha en kobling til de politiregistrene som er relevante i forhold til meldepliktens innhold. I dag beror det til en viss grad på tilfeldigheter og lokalkunnskap om politiet blir oppmerksom på at personer under etterforskning eller straffeforfølgning er ansatt i vaktbransjen.

Departementet foreslår at de sentrale vilkårene for registrering i og bruken av registeret skal fremgå av loven. Opplysningene i registeret må være relevante og nødvendige for gjennomføringen av politiets tillatelses- og kontrollmyndighet. Registeret skal inneholde opplysninger om alle vaktforetakene og opplysninger om kontrollen av de enkelte vaktforetakene. I tillegg må registeret inneholde en oversikt over ansatte i vaktforetakene som utfører vaktjenester eller som har oppgaver direkte knyttet til vaktjeneste, samt de personer som må ha tilfredsstillendeandel for at foretaket eller forvaltningsorganet skal få/inneha tillatelse til å drive vaktvirksomhet (daglig leder, styrerepresentanter, eiere mv.). Nærmere regler om hvilke opplysninger som skal registreres om foretakene og de enkelte persongrupper vil bli fastsatt i forskrift. Likeledes vil det i forskriften bli gitt regler om hvem som er behandlingsansvarlig, til hvilket formål opplysningene kan brukes, hvem som skal ha tilgang til registeret samt regler om innsyn, retting og sletting mv. I forbindelse med forskriftsar-

beidet må det foretas grundige vurderinger i forhold til de personvernmessige sidene.

Departementet foreslår videre at det lovfestes at en liste over godkjente vaktforetak skal være offentlig tilgjengelig, slik at kjøpere av vaktjenester enkelt skal kunne se hvilke foretak som innehar tillatelse til å tilby vaktjenester og hvilke tjenester tillatelsen omfatter.

1.5.5 *Tilbakekall av tillatelse*

Gjeldende vaktvirksomhetslov angir når en tillatelse til å drive vaktvirksomhet kan trekkes tilbake. Det kan for det første skje når innehaveren eller ledelsen i foretaket som har tillatelsen, eller noen ansatte i foretaket, har gjort seg skyldig i grov eller gjentatt overtredelse av særskilte vilkår for tillatelsen eller av bestemmelser fastsatt i eller i medhold av loven. For det andre kan tillatelsen tilbaketrekkes dersom vilkårene for tillatelsen ikke lenger er oppfylt.

Arbeidsgruppen foreslår at tillatelsen skal kunne trekkes tilbake dersom eier eller personer med vesentlig innflytelse på virksomheten har gjort seg skyldig i grov eller gjentatt overtredelse av særskilte vilkår for tillatelsen eller av bestemmelser fastsatt i eller i medhold av loven.

Departementet slutter seg til arbeidsgruppens forslag om opprydning ved å innføre adgang til å tilbakekalle tillatelsen til foretak uten drift. Det er ikke ønskelig at det foreligger en rekke uvirksomme tillatelser. Foretak som legger ned virksomheten bør ikke lenger inneha tillatelse til å utøve vaktvirksomhet. Departementet mener at dersom det ikke har vært aktivitet i foretaket de to siste år, så er det rimelig at man vurderer tilbakekall av tillatelsen. Tilsvarende gjelder dersom foretaket har tillatelse til å utøve flere former for vaktjeneste. Dersom man på et senere tidspunkt skulle ønske å oppta aktiviteten, må man søke om tillatelse på nytt.

Det kan tenkes at et foretak søker om tillatelse for flere kategorier vaktjeneste eller om drift i flere politidistrikter enn de har kvalifikasjoner og ressurser til å betjene. Det bør derfor være adgang til å tilbakekalle en tillatelse dersom denne ikke er tatt i bruk innen ett år etter at tillatelsen er gitt.

1.6 Utdanning

Det følger av vaktvirksomhetsloven at den som skal utføre vaktjeneste må gjennomføre godkjent utdanning for vektere, og at departementet i forskrift kan fastsette nærmere krav til utdanningen. I forskrift om vaktvirksomhet er det bestemt at den som skal utføre selvstendig vaktjeneste må ha gjennomført et introduksjonskurs på 15 timer, og i tillegg ha gjennomgått en obligatorisk grunnutdanning på 80 timer innen seks måneder etter påbegynt tjeneste. Vikarer og midlertidig ansatte må ha gjennomført opplærin-

gen innen vedkommende har utført 850 timer vaktjeneste.

Arbeidsgruppens medlemmer er enige om at utdannelsen av vektere som ikke tar fagbrev kan bli bedre, og at det er behov for mer teoretisk kunnskap. Arbeidsgruppen går inn for en allmenn grunnopplæring som løper over inntil seks måneder og fordeler seg over tre faser. Det foreslås at det fastsettes i loven hvilke hoveddeler utdanningen skal bestå av.

Departementet mener at vekterutdanningen bør styrkes, selv om det er uenighet om hvilket nivå som er riktig. Departementet finner i likhet med arbeidsgruppen at dagens system for utdanning av vektere utenfor fagbrevordningen er lite tilfredsstillende.

Departementet går inn for at det fastsettes i lov hvilke hovedelementer av utdanningen som må være fullført før man oppnår status som godkjent vokter. Departementet slutter seg til arbeidsgruppens opplysning av hvilke deler utdanningen skal bestå av: teoretisk del før ansettelse, praksisopplæring og objekt-opplæring, avsluttende eksamen, eventuell tilleggsutdanning for utførelse av spesialtjeneste og regodkjenning hvert fjerde år. I tillegg har arbeidsgruppen foreslått at man før eksamen skal gjennomføre et gjenoppfriskningskurs, hvor hensikten er at man skal se erfaringene fra praksisperioden i sammenheng med den teorien (regelverk mv.) man gjennomgikk før ansettelse. Departementet mener også at dette kurset er så grunnleggende at det bør fremgå av loven.

Departementet mener at det nærmere innholdet i og omfanget av undervisningen bør fastsettes i forskrift. Departementet mener at det er viktig å sikre at den generelle utdannelsen for vektere blir ensartet, og departementet har i den forbindelse merket seg forslaget om å bygge opp læreplaner med utgangspunkt i fagbrevutdannelsen. Departementet ønsker å signalisere at man går inn for å heve kompetansenivået til vektere ved en betydelig styrking av utdanningen både kvalitets- og kvantitetsmessig.

Departementet mener at alle som skal utføre tjenester som faller inn under lovens definisjon av vaktjeneste, må gjennomgå den samme generelle grunnutdanningen og kan derav ikke se at det foreligger tungtveiende argumenter for at noen tjenester er så særegne at man bør gjøre unntak fra dette. Departementet mener at kravet om grunnutdanning også må gjelde for personer som skal utføre vaktjeneste på lufthavn. Fastsettelse av nærmere krav til tilleggsutdanning for å utøve vaktjeneste på lufthavner, må imidlertid skje i et tett samarbeid med luftfartsmyndighetene. Det kan her vurderes å legge eksisterende utdanningsprogram til grunn for tilleggsutdanningen. Hvordan tilleggsutdanningen skal organiseres og hvem som skal kontrollere denne mv. må man komme tilbake til i det videre arbeidet, herunder avklare

hva som er politiets og hva som er luftfartstilsynets ansvarsområder. Det legges til grunn at politiet ikke skal ha oppgaver utover kontroll av om kravene i regelverket om vaktvirksomhet er oppfylt.

Departementet går, i likhet med arbeidsgruppen, inn for at det skal kreves tilleggsutdanning for utførelse av spesialtjeneste, og at det skal skje en regodkjenning av vektere hvert fjerde år. Hvilke spesialtjenester som krever tilleggsutdanning, det nærmere innholdet i tilleggsutdanningen og krav til regodkjenning skal fastsettes i forskrift. Krav om tilleggsutdanning for spesialtjeneste og krav om regodkjenning skal også gjelde for personer som har utdannet seg til vekter gjennom fagbrevløpet.

1.7 Bruk av makt og maktmidler mv.

1.7.1 Bruk av makt

Etter gjeldende rett har en vekter ikke større adgang til å anvende makt enn det enhver annen borger har. Reglene i straffeloven og straffeprosessloven setter her skrankene, for eksempel bestemmelsen om nødverge i straffeloven. Videre har vekteren som en hvilken som helst annen privatperson adgang til å pågripe en person som treffes på fersk gjerning eller ferske spor og det er fare ved opphold.

Arbeidsgruppen foreslår at det tas inn i loven at vektere ikke har større adgang enn enhver annen privatperson til å utøve fysisk makt. Arbeidsgruppen anser det videre som viktig at det innføres interne rutiner for rapportering fra vektere hvis de har benyttet fysisk makt i utøvelsen av tjenesten. Rapportene skal arkiveres og danne grunnlag for statistikk, i tillegg til å være tilgjengelig for politiet ved kontroll.

Departementet er av den oppfatning at selv om dagens regelverk ikke gir vektere noen videre adgang til å anvende makt enn det enhver privatperson har adgang til, så er man her på et livsområde hvor det ut fra et informasjons- og opplysningssynspunkt bør inntas en bestemmelse om dette i spesialloven.

Departementet vil se nærmere på spørsmålet om rapporteringsplikt ved bruk av makt og maktmidler i forbindelse med utarbeidelsen av forskrift, og da knyttet til hva vaktforetakene skal ha plikt til å rapportere om ved den årlige kontrollen.

1.7.2 Ubevæpnet vaktjeneste mv.

Etter gjeldende rett skal personer som utfører vaktvirksomhet være ubevæpnet.

Arbeidsgruppen mener at dagens hovedregel om at vektere skal være ubevæpnet er så grunnleggende at dette bør komme til uttrykk i loven og ikke bare i forskriften. Dernest foreslår arbeidsgruppen at adgangen til å søke om tillatelse til å utruste vekter med batong tas ut av regelverket.

Departementet er enig i at bestemmelsen om at vaktjeneste skal utføres ubevæpnet bør fremkomme

i loven. Bestemmelsen gir uttrykk for et helt sentralt utgangspunkt for å utøve vaktvirksomhet. Departementet vil i arbeidet med ny forskrift følge opp forslaget om å fjerne dispensasjonsadgangen for batong, da det ikke synes å foreligge noe behov for å opprettholde denne, kanskje med unntak av personell i Norges Bank. Departementet vil vurdere nærmere bestemmelser om håndjern i forskrift.

Departementet er enig i at hund fortsatt bare skal kunne benyttes til egenbeskyttelse under tjenesteførelse, og at den da skal føres i kort line. Det må videre være opp til det enkelte vaktforetak å vurdere om hund i det hele tatt skal kunne anvendes i tjenesten. Det skal i forskrift stilles nærmere krav til utdanning, godkjenning og bruk av hund.

1.7.3 Strafferettslig vern

Etter gjeldende rett har vektere ansatt i private selskaper ikke særskilt strafferettslig vern etter straffeloven, ofte benevnt som bestemmelsen om vold mot offentlig tjenestemann.

Arbeidsgruppen konkluderer med at det ikke er grunnlag for å foreslå endringer i gjeldende rett.

Departementet viser til at justiskomiteen i Innst. O. nr. 20 (2000–2001) ba departementet om å komme tilbake med et forslag til bedre strafferettslig vern for vektere.

I straffeloven 2005 § 155 videreføres straffeloven 1902 § 127, men bestemmelsen er gitt et snevret anvendelsesområde. I realiteten innebærer dette at enkelte grupper offentlig ansatte ikke lenger er vernet av § 155 i straffeloven 2005. Offentlig ansatte i forretningsvirksomhet og annen virksomhet som rettslig sett like gjerne kan utføres som ledd i privat virksomhet faller utenfor § 155. Det er i Ot.prp. nr. 8 (2007–2008) signalisert at departementet ved ytterligere regler vil sikre et fullgodt vern av de aktuelle yrkesgruppene.

Den strafferettslige beskyttelse anses likevel dels ivarettatt ved de generelle straffebudene om vold og trusler mv. i kombinasjon med at den utsatte posisjonen til disse gruppene er et straffskjerpene moment i straffutmålingen innenfor strafferammene i de aktuelle straffebudene.

Departementet går på det nåværende tidspunkt ikke inn for at vektere generelt skal gis noe særskilt strafferettslig vern.

1.8 Krav til uniform og legitimasjon

1.8.1 Uniformering

Det er bestemt i vaktvirksomhetsloven at den som utfører vaktjeneste skal bære uniform godkjent av tillatelses- og kontrollmyndigheten.

Arbeidsgruppen foreslår at det gis føring i loven på at uniform kun skal bæres når vekteren er i aktiv tjeneste. Videre foreslås det at uniformen skal være

merket slik at det tydelig går frem om vedkommende er godkjent vekter eller under opplæring.

Departementet registrerer at det ikke har kommet inn tungtveiende motargumenter mot forslagene knyttet til uniformering, og slutter opp om arbeidsgruppens forslag. Departementet synes også det er et godt forslag at tollvesenet tas inn i bestemmelsen for å unngå eventuelle forvekslinger mellom vaktforetakenes og tollvesenets uniformer og uniformering.

Når det gjelder bruken av begrepet "vekker" på uniformen, er det kommet noen motforestillinger. Departementet er imidlertid av den oppfatning at det er viktig at publikum lett kan gjenkjenne en godkjent vekter, og ønsker derfor at ordet "vekker" skal stå på uniformen. For personer under opplæring skal dette fremgå.

1.8.2 Legitimasjon

Vektene plikter i dag å medbringe legitimasjon under utførelsen av vaktjenester. Legitimasjonen skal være utstedt av det vaktforetak som vedkommende utfører vaktjeneste på vegne av og være godkjent av tillatelses- og kontrollmyndigheten. Vektoren plikter å fremvise legitimasjon på politiets oppfordring. Dessuten plikter vekteren å fremvise legitimasjon for den person det er grepet inn overfor når denne forlanger det.

Arbeidsgruppen foreslår at det hjemles i loven at vektere skal bære legitimasjonen synlig. Kortet skal identifisere vekteren, samt bekrefte at vedkommende er godkjent (eller under opplæring) og ansatt i et godkjent vaktforetak. Kortet skal være standardisert med hensyn til størrelse, utseende og hvilke opplysninger det skal inneholde.

Departementet går i tråd med arbeidsgruppens forslag inn for at vektere skal bære et standardisert vekter ID-kort lett synlig under tjenesteutførelsen, under henvisning til at dette er av betydning for enkel identifisering av vedkommende vekter dersom det skulle oppstå behov for det. De nærmere regler om utformingen av identitetskortet, samt utstedelse, innlevering og tilbakekall, skal fastsettes i forskrift.

1.9 Gebyr

Etter gjeldende rett skal det betales gebyr ved etablering og drift av vaktvirksomhet. Etableringsgebyret er på 20 ganger rettsgebyret. I tillegg betales et gebyr tilsvarende tre ganger rettsgebyret for hvert politidistrikt hvor virksomheten skal utøves og ved endringer i virksomheten som medfører at ny tillatelse må gis. Rettsgebyret utgjør nå 860 kroner. Det er videre et gebyr på to ganger rettsgebyret ved innsendelse av årsrapporten fra foretaket. To ganger rettsgebyret er også gebyret som må betales dersom politiet rykker ut på feilmelding.

Arbeidsgruppen foreslår ingen endring av selve etableringsgebyret, men mener at gebyret ikke lenger bør tilbakebetales hvis søknaden ikke innvilges. Videre foreslås å øke kontrollgebyret til et nivå som avspeiler de faktiske utgiftene som kontrollarbeidet medfører for politiet. Det oppgis at bransjen i dag betaler en del penger til bransjens eget godkjenningsorgan, Sikker Vakt. Dersom politiets kontroll i fremtiden blir tilfredsstillende, vil dette organet kunne avvikles.

Arbeidsgruppen forslår at det fortsatt gis hjemmel i vaktvirksomhetsloven til at departementet i forskrift kan bestemme at det skal betales gebyr ved etablering og drift av vaktvirksomhet, i tillegg til ved kontroll, samt gi nærmere regler om dette.

Departementet er enig i at gjeldende kontrollgebyr må gjennomgås med sikte på en forskriftsregulering som avspeiler de faktiske utgifter. I den forbindelse bør også de øvrige gebyrene vurderes på nytt.

1.10 Økonomiske og administrative konsekvenser

1.10.1 Konsekvenser for det offentlige

Forslaget vil medføre økte utgifter for politiets tillatelses- og kontrollvirksomhet, herunder blant annet til etablering av et landsdekkende vaktvirksomhetsregister. Det foreslås at kostnadene skal dekkes inn ved et gebyr som gjenspeiler politiets faktiske utgifter med kontrollarbeidet.

Tillatelses- og kontrollvirksomheten vil derfor medføre betydelige økte utgifter til politiet etter at ordningen fullt ut er kommet på plass, men vil avta noe etter at de nye foretakene er gitt tillatelse. Det er derfor vanskelig å beregne eksakte utgifter, men basert på anslag vil departementet anta at det de første årene vil medføre økte samlede utgifter for politiet på 10–15 mill. kroner for deretter å avta til 5–10 mill. kroner.

Det legges også til grunn at politiet trenger økt kompetanse for å utføre oppgavene på en tilfredsstillende måte. Personell må skolerer og derav tas ut av arbeid for et tidsrom. Dette vil også medføre økte ressurser.

Forvaltningsorganer som i dag driver egenrehold vil videre måtte omorganisere seg for å oppfylle kravene til å være et vaktforetak.

Utvidelse av personkretsen som omfattes av vandelskravet (eiere, personer med vesentlig innflytelse på foretaket) vil innebære utstedelse av flere politiattester. Forslaget om å begrense hvilke ansatte som skal vandelsvurderes vil redusere samtidig antallet, så disse to forhold sett i sammenheng vil sannsynligvis medføre tilnærmet samme antall som i dag. Endringen med at egenrehold omfattes av loven, vil imidlertid medføre en økning i antall personer som skal vandelsvurderes, og dermed i antallet utstedte politiattester. Her vil likevel det forhold at vaktfore-

takenes adgang til å innhente politiattest etter ansettelse tas bort, bidra til at antallet likevel ikke blir så stort som det ellers ville ha vært.

Når det gjelder de økonomiske konsekvensene knyttet til lovforslaget, vil Regjeringen på egnet måte komme tilbake til eventuelle bevilgningsmessige konsekvenser.

1.10.2 Konsekvenser for private

Arbeidsgiversiden har gitt signaler om at forslagene vil medføre store økonomiske konsekvenser for bransjen. Det er forventet at foretakene vil få økte utgifter all den tid vekteren må opplæres i foretaket før vedkommende kan settes til inntektsgivende arbeid for foretaket. Noen eller alle av disse utgiftene er det forventet at vil bli overført på kundene til foretakene. I tillegg er det påpekt at forslaget om at utdanningskravene også skal gjelde for vikarer og midlertidig ansatte, vil gjøre det krevende for vaktforetaket å etterleve behovet for personell som tilfredsstillende utdanningskravene ved midlertidig oppbemanning ved ferie, sykefravær, korttidsoppdrag etc. Departementet antar at dette i stor grad kan løses ved tilstrekkelig planlegging. Men vil også påpeke at grunnutdanningen fortsatt ikke kan anses som lang i yrkessammenheng. Det er derfor forventet at mange studenter f. eks. vil ta utdannelsen for å kunne utøve vekteryret mens de gjennomfører sin hovedutdanning.

Enkelte som i dag driver egenerhold vil måtte omorganisere seg for å fylle kravene til å være et vaktforetak. Det anses imidlertid ikke at disse vil bli betydelige. For de som i dag tilbyr kurs innenfor vekteropplæring kan det også tenkes at omorganisering er nødvendig for å få tillatelse til å drive vaktvirksomhet.

Å stille vandelskrav til eiere og personer med innflytelse på foretakets virksomhet vil muligens medføre enkelte mindre økonomiske og administrative konsekvenser for foretakene, ved at de må rapportere om endringer i foretakets sammensetning på eiersiden mv. Tilsvarende antas det at forslagene om at uniformering av materiell skal være godkjent og krav om et standardisert vekter ID-kort vil medføre mindre økonomiske og administrative konsekvenser.

2. KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, lederen Anne Marit Bjørnflaten, Thomas Breen, Ingrid Heggø og Hilde Magnusson Lydvo, fra Fremskrittspartiet, Jan Arild Ellingsen, Solveig Horne og Thore A. Nistad, fra Høyre, Elisabeth Aspaker og André Oktay Dahl, og fra Sosialistisk Venstreparti, Akhtar Chaudhry, er positive til at

det nå kommer på plass en vaktvirksomhetslov som er mer tilpasset samfunnets behov for å regulere denne typen tjenester og oppgaver. Komiteen merker seg at lovforslaget følger opp rapporten "Gjennomgang av regelverket om vaktvirksomhet – forslag om endringer", som ble overlevert til Justisdepartementet i juni 2008.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Sosialistisk Venstreparti, viser til at Regjeringen i sin politiske plattform har lagt til grunn at regelverket rundt vaktvirksomhet skal gjennomgås og at denne proposisjon er ett ledd i dette.

Komiteen er enig i at man trenger å heve det faglige nivået på vektertjenestene bl.a. for å sikre rettssikkerheten til publikum, samt legge til rette for en bedre og mer effektiv kontroll av vektertjenesten.

Komiteen vil kommentere enkelte momenter av det fremlagte forslaget.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til at statsråden gjennom lengre tid syntes å være lite oppmerksom på utfordringene knyttet til de såkalte "vektersakene" som tidligere i stortingsperioden fikk stor mediedekning, og at man gjennom lengre tid avviste en lang rekke forslag fra en samlet opposisjon. Det vises i denne sammenheng blant annet til Innst. S. nr. 152 (2006–2007) om skjerpet kontroll med private vaktelskaper. Disse medlemmer er tilfredse med at Regjeringen på overtid leverer en gjennomgang og lovgivning som har vært varslet gjennom lengre tid. Disse medlemmer registrerer imidlertid at det i det fremlagte lovforslag er en lang rekke løse tråder som tyder på at lovforslaget bærer et visst preg av hastverksarbeid.

Disse medlemmer viser til at vaktvirksomhetsloven legger rammebetingelsene for en bransje som i stor utstrekning står for vakthold på offentlig og privat eiendom, trygger serverings- og skjenkesteder og luftfart. I dette legger det ikke myndighet for maktanvendelse utover det enhver kan utøve, eksempelvis ved nødrett eller nødverge. Det er derfor viktig at bransjen er godt, men samtidig praktikabelt regulert.

Disse medlemmer viser i denne sammenheng til at det under åpen høring med justiskomiteen kom frem bekymring for hvordan den nye loven ville stå seg i møtet med det nye yrkeskvalifikasjonsdirektivet fra EU, som pålegger Norge å akseptere sertifiserte kontrollører fra andre EØS-land. Disse medlemmer har merket seg at lovforslaget ikke synes å ta innover seg dette i tilstrekkelig grad ved en god drøftelse av hvilke virkninger dette kan ha før lo-

ven ble fremlagt. Tilsvarende viser disse medlemmer til at Norges EØS-forpliktelser tilsier at man kan bli forpliktet til å godta tjenester fra utenlandske vekterselskap. Disse vil i mange tilfeller være underlagt mindre omfattende utdanningskrav og vil således stille svært sterkt i konkurranse med norske selskaper.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen snarest fremlegge en vurdering av i hvilken grad EUs yrkeskvalifiseringsdirektiv påvirker nasjonal lovgivning, samt en vurdering av i hvilken grad Norges EØS-forpliktelser tilsier at man blir forpliktet til å godta tjenester fra utenlandske vekterselskap. Regjeringen bes om å legge frem eventuelle lovendringsforslag snarest for å oppfylle våre internasjonale forpliktelser."

Disse medlemmer viser igjen til at en effektiv kontroll med en bransje i vekst forutsetter at politiet bevilges nødvendige ressurser som trengs til å etterprøve dagens regler, ikke bare at det etableres skjerpede krav som kun fungerer på papiret. Disse medlemmer viser nok en gang til følgende enstemmige merknad i Innst. O. nr. 20 (2000–2001):

"Komiteen viser til at departementet i proposisjonen slår fast at politiet ikke har hatt tilstrekkelige ressurser til å utøve tillatelses- og kontrollfunksjonen på en tilfredsstillende måte, og at lovforslaget legger opp til å styrke kontrollfunksjonen. Det er anslått behov for minst 5 nye stillinger hos godkjenningmyndigheten for å få den ønskede opptrapping av dette arbeidet. Komiteen mener det er viktig at intensjonene med de lovendringer som nå foretas blir ivaretatt. Komiteen forutsetter derfor at departementet følger opp forslaget i de årlige budsjettene."

Disse medlemmer konstaterer at dette fortsatt ikke har blitt fulgt opp.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen senest i forbindelse med fremleggelsen av statsbudsjettet sørge for opprettelse av de stillingene som ble forutsatt av Stortinget i 2001 ved vedtakelsen av den forrige lov om vaktvirksomhet."

Lovens formål og virkeområde

Komiteen er enig med Regjeringen i at det er hensiktsmessig å utforme en formålsbestemmelse. Dette angir hvilke sentrale hensyn loven skal ivareta og er dermed et moment ved tolkning av øvrige bestemmelser. Særlig viktig er dette for tolkning av bestemmelser hvor man legger opp til å bruke skjønns-

utøvelse. Komiteen er enig i den foreslåtte formålsbestemmelsen.

Komiteen mener det er viktig å sikre at private vaktelskaper respekterer krigens regler og internasjonale menneskerettigheter også når de opererer i utlandet, og understreker derfor at loven også gjelder for norske selskaper når de utøver ervervsmessig vaktvirksomhet eller egenvakthold i utlandet.

Komiteen mener det er viktig at man når det gjelder lovens virkeområde er mer spesifikke på hva som kommer inn under egenvakthold og hva som faller utenfor. Her må lovens formålsbestemmelse brukes som rettesnor, og vaktoppdrag som utføres sporadisk og har lite omfang bør utdypes. Komiteen legger til grunn at dette vil bli gjort i forskrift. Komiteen er enig i at man ikke anser det å ta imot inngangspenger eller det å stå i resepsjon i hotellbransjen å falle inn under lovens virkeområde. Det er også på mange små serveringssteder vanlig at ansatte kombinerer rydding med det å ha en vertsfunksjon. Dette mener komiteen ikke faller inn under lovens virkeområde. Videre vil komiteen peke på lignende typer arbeid i f.eks. industrien. Her er det ofte ansatte som kombinerer det å rettlede kunder i porten med å registrere besøkende. Komiteen mener denne typen oppdrag er å anse som utenfor lovens formålsbestemmelse. Komiteen stiller seg for øvrig bak at de som er rene ordensvakter, må tilfredsstille de krav som angis i loven. Komiteen mener også at det kan være hensiktsmessig om man ber politidistriktene om å gå igjennom sine serveringssteder for å sørge for at de som burde ha pålegg om godkjente ordensvakter, får det.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, er enig i de vurderinger som er gjort i forhold til luftfart og skipsfart og mener begrunnelsen for dette, i brev fra justisministeren til komiteen, er i tråd med formålsbestemmelsene.

Komiteen er også fornøyd med at Regjeringen legger opp til å ivareta de små og mellomstore bedriftene når man skal utarbeide forskrift for egenvaktholdet. Her bør man søke løsninger som ivaretar hensynet til lovens formål, samtidig som man lempet på belastningene for disse bedriftene.

Komiteen ber også om at departementet har god kontakt med bransjene når man skal lage forskriften, slik at man sammen kan få en felles forståelse for de nye kravene.

Utdanning

Komiteen mener at en basisutdanning som alle må ha for å utøve yrket, er nødvendig for å sikre at vaktjenester utføres på en forsvarlig måte. Det er

også viktig at denne utdanningen ivaretar kompetanse for egensikkerhet til vekterne. Komiteen mener at vekterutdanningen bør styrkes og at det nivået det framlagte forslaget legger opp til, synes fornuftig.

Komiteen støtter ønsket om at den generelle utdanningen for vektere blir ensartet og at basisutdanningen tar utgangspunkt i læreplaner som passer inn i en fagbrevutdannelse.

Komiteen mener også at en del av utdanningen sørger for at vektere får tilstrekkelig kunnskap om krigens regler og internasjonale menneskerettigheter.

Komiteen støtter forslaget om at man må ha gjennomført basisutdanningen før man kan settes i et selvstendig arbeid.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser videre til at justiskomiteen har mottatt en rekke innspill fra berørte bransjeorganisasjoner og Røde Kors. Disse er kritiske til omfanget og utformingen av den pålagte opplæringen for vekterne kan begynne i arbeid, egenfinansiering av tilsynet med vekterbransjen og inkludering av egenvakthold i lovens virkeområde. Sistnevnte rammer både vektere og andre ansatte ved SMB, dyrehager, hoteller, serveringssteder og lignende som driver vakthold ved egen arbeidsplass. Disse medlemmer viser til at mye kan tyde på at flere selskaper vil gjennomføre samme type opplæring flere ganger for å fylle det antallet timer som lovforslaget forutsetter.

Disse medlemmer er enige i at det er behov for styrket utdanning av alle typer vektere. Disse medlemmer er imidlertid kritiske til størrelsen på – og innholdet – i basisutdanningen. Etter disse medlemmers oppfatning hensyntar ikke det foreslåtte utdanningsløp de egenarter som finnes innen vekterbransjen tilstrekkelig.

Spesielt hva gjelder ordensvakter, er disse medlemmer redde for at den foreslåtte utdanningen vil komme til å virke mot sin hensikt. Disse medlemmer har grunn til å tro at bransjen mister erfarne og dyktige ordensvakter på grunn av for dyr og dårlig tilpasset utdanning. I denne sammenheng vil disse medlemmer vise til ordningen i Sverige hvor politiet forestår en større del av utdanningen og hvor denne i større grad er rettet spesifikt mot de oppgaver som er særegne for ordensvakter.

Kontroll

Komiteen mener det er viktig å sikre en bedre og mer effektiv kontroll av bransjen og støtter derfor forslaget om en årlig kontroll og innføring av opplysnings- og rapporteringsplikt. Komiteen er også positiv til å innføre meldeplikt til politiet for skatte- og avgiftsmyndighetene samt Arbeidstilsynet, etter modell fra serveringsloven. Dette vil være et godt forebyggende tiltak, og man kan mer effektivt avdekke uregelmessigheter når politiet skal utøve kontrollene.

Komiteen støtter opprettelsen av et sentralt vaktvirksomhetsregister og mener dette vil være avgjørende for en effektiv og god kontroll av bransjen. Det er viktig at registeret har en kobling til politiets register slik at man kan avdekke uregelmessigheter blant de ansatte eller eiere av vaktelskapene.

Komiteen mener også at tilbakekall av tillatelser må utøves overfor de foretak som ikke er i drift. Dette vil gi en god opprydding og bidra til at de årlige kontrollene kan være mer effektive. Det er ikke hensiktsmessig å ha en rekke uvirksomme tillatelser. Komiteen støtter derfor de skisserte normene for tilbakekall av tillatelsen.

Komiteen er også enig i at man bør innføre en plikt til å skrive rapport når man har vært i situasjoner som har medført maktbruk. Dette bør være en del av rapporten foretaket har ved den årlige kontrollen. Dette tiltaket vil etter komiteens syn bidra til en bevisstgjøring for den enkelte vekter samt gjøre det lettere å få en oversikt over omfanget av dette i bransjen.

3. FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet og Høyre:

Forslag 1

Stortinget ber Regjeringen snarest fremlegge en vurdering av i hvilken grad EUs yrkeskvalifiseringsdirektiv påvirker nasjonal lovgivning, samt en vurdering av i hvilken grad Norges EØS-forpliktelser tilsier at man blir forpliktet til å godta tjenester fra utenlandske vekterselskap. Regjeringen bes om å legge frem eventuelle lovendringsforslag snarest for å oppfylle våre internasjonale forpliktelser.

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringen senest i forbindelse med fremleggelsen av statsbudsjettet sørge for opprettelse av de stillingene som ble forutsatt av Stortinget i 2001 ved vedtakelsen av den forrige lov om vaktvirksomhet.

4. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Odelstinget til å gjøre slikt

vedtak til lov

om endringer i lov om vaktvirksomhet

I

I lov 5. januar 2001 nr. 1 om vaktvirksomhet skal følgende bestemmelser lyde:

Lovens tittel skal lyde:

Lov 5. januar 2001 nr. 1 om vaktvirksomhet (vaktvirksomhetsloven):

§ 1 Formål

Formålet med denne loven er å

- a) ivareta rettssikkerheten for dem som kommer i kontakt med vektere,
- b) sikre god kvalitet på vakttjenester,
- c) legge forholdene til rette for en effektiv offentlig kontroll av virksomheten, og
- d) hindre vaktvirksomhet som på grunn av sin militære eller annen sikkerhetsmessige karakter er uforenlig med vaktvirksomhet etter denne loven, eller for øvrig er ulovlig eller i strid med internasjonal rett.

§ 2 Virkeområde

Loven gjelder for ervervsmessig vaktvirksomhet og *egenvakthold*. Med ervervsmessig vaktvirksomhet forstås i loven her virksomhet som går ut på å utføre vakttjenester mot vederlag. *Med egenvakthold menes vakttjenester av egen privat eiendom og egne statlige og kommunale eiendommer, med tilliggende bygninger og ansatte, så lenge vaktholdet utføres av virksomhetens egne ansatte.* Med vakttjenester forstås tjenester der det ved bruk av personer, TV-overvåking, elektronisk overvåking eller på annen måte:

- a) utføres tilsyn med privat område eller *offentlig område*,
- b) utføres kontrolltjenester,
- c) utføres verditransporter,
- d) utføres ledsagertjenester,
- e) mottas og behandles alarmsignaler fra overfalls- eller innbruddsalarmanlegg eller utrykning etter slike signaler *etter avtale, eller*
- f) *opplæring i vakttjenester.*

Loven gjelder ervervsmessig vaktvirksomhet og *egenvakthold* som drives av private eller forvaltningsorgan. Med forvaltningsorgan forstås i loven her ethvert organ for stat eller kommune.

Loven gjelder ikke for *vaktoppdrag som utøves sporadisk og har lite omfang, med mindre politiet setter som vilkår at vakttjenestene av sikkerhetsmessige grunner skal utføres av godkjente vektere.* Loven gjelder ikke for vaktvirksomhet som Forsvaret utfører ved bruk av eget personell, vaktvirksomhet på skip eller godsterminaler på havner eller havneterminaler som omfattes av ISPS-regelverket, eller vaktstyrken ved Norges Bank.

Kongen kan gi forskrift om lovens anvendelse på Svalbard og kan fastsette særlige regler under hensyn til de stedlige forhold.

§ 3 Tillatelse

For å utøve ervervsmessig vaktvirksomhet eller egenvakthold i henhold til § 2 kreves tillatelse. Slik tillatelse kan kun gis til foretak, enpersonsforetak eller forvaltningsorgan. Det skal ikke gis tillatelse til foretak som driver virksomhet i strid med formålet med loven, eller i strid med øvrige krav til å drive næringsvirksomhet.

Foretaket må være registrert i Foretaksregisteret før tillatelse gis. Foretaket må ha fast forretningssted i riket. Tillatelsen kan gis til selskap, stiftelse eller annen sammenslutning når samtlige medlemmer av styret i et aksjeselskap eller annen sammenslutning med begrenset ansvar oppfyller kravene i tredje ledd bokstav a til d, og samtlige fullt ansvarlige deltakere i ansvarlig selskap eller kommandittselskap oppfyller kravene i tredje ledd bokstav a til d.

Enpersonsforetak må være registrert i Enhetsregisteret før innehaveren kan gis tillatelse. Organisationsnummer må oppgis i søknaden. Innehaveren må dessuten:

- a) være fylt 21 år,
- b) ha tilfredsstillende vandel,
- c) være statsborger i stat som er part i EØS-avtalen, og
- d) for øvrig *inneha nødvendig tillit* og ikke anses uskikket til å utøve vaktvirksomhet på forsvarlig måte.

Dersom *foretaket eller enpersonsforetaket* har daglig leder, må også denne fylle vilkårene i tredje ledd bokstav a til d.

Personer som har vesentlig innflytelse på virksomheten, må fylle kravet til tilfredsstillende vandel. Personer som eier en vesentlig del av virksomheten eller av foretak som driver virksomheten eller som oppebærer en vesentlig del av dens avkastning eller innehar en lederfunksjon i den, vil alltid anses å ha vesentlig innflytelse på virksomheten. I vurderingen av om en person har vesentlig innflytelse på virksomheten, regnes vedkommendes eierandeler eller stemmer sammen med eierandeler eller stemmer som tilhører følgende personer:

- a) ektefelle eller person som vedkommende bor sammen med i ekteskapslignende forhold,
- b) slektninger i rett oppstigende eller nedstigende linje samt søsken,
- c) ektefelle til person som nevnt i punkt b eller personer som bor i ekteskapslignende forhold sammen med person som nevnt i punkt b.

Det kan i særlige tilfeller gjøres unntak fra kravet til alder i tredje ledd bokstav a.

Dersom det skjer endringer i sammensetningen av virksomhetens eierskap, styre eller deltakere, skal dette meddeles den myndighet som har gitt tillatelsen innen 1 måned etter endringen. Det samme gjelder dersom det er utpekt ny daglig leder.

Del av forvaltningsorgan som utøver ervervs- messig vaktvirksomhet, må være utskilt som en egen juridisk enhet. Del av forvaltningsorgan som utøver egenvakthold må være etablert som en egen avdeling innenfor virksomheten.

§ 4 Tillatelses- og kontrollmyndighet

Politiet er tillatelses- og kontrollmyndighet. Det skal foretas årlig kontroll med vaktforetakene på bakgrunn av selskapenes rapporteringsplikt etter § 16.

§ 5 Tillatelsens innhold

Tillatelsen gis for bestemte former for vaktvirksomhet etter § 2 første ledd bokstav a til f.

§ 6 Bortfall av tillatelse

Tillatelsen bortfaller dersom foretaket som tillatelsen er gitt til tas under konkursbehandling, eller dersom innehaveren av enpersonsforetaket dør. Et konkursbo eller dødsbo har rett til å fortsette virksomheten i den utstrekning det finnes hensiktsmessig med sikte på avvikling eller overføring av virksomheten til ny eier, likevel ikke utover 6 måneder uten tillatelse fra tillatelses- og kontrollmyndigheten.

§ 7 Tilbakekall av tillatelse

En tillatelse kan tilbakekalles dersom innehaveren, ledelsen, eieren eller annen person som har vesentlig innflytelse på virksomheten i foretaket som har tillatelsen, eller noen ansatte i foretaket, har gjort seg skyldig i grov eller gjentatt overtredelse av særskilte vilkår for tillatelsen eller av bestemmelser fastsatt i eller i medhold av loven. Det samme gjelder dersom vilkårene for tillatelse ikke lenger er oppfylt.

Tillatelsen kan også tilbakekalles dersom det ikke har vært virksomhet i foretaket på to år, eller virksomheten ikke er startet opp innen ett år etter at tillatelse er gitt.

§ 8 Krav til ansatte

Den som skal tilsettes i foretak som omfattes av loven og som skal utføre vakttjeneste eller har oppgaver direkte knyttet til vakttjeneste, må ha tilfredsstillende vandel. Det kan kreves uttømmende og utvidet politiattest. Personen må dessuten være fylt 18 år.

Foretakets ledelse har plikt til å sørge for at ansatte i foretaket som skal utføre vakttjeneste eller har oppgaver direkte knyttet til vakttjeneste, oppfyller kravene i lov og forskrift.

Politiet har plikt til å varsle vaktforetaket om ansatte, som skal utføre vakttjeneste eller har oppgaver direkte knyttet til vakttjeneste, som er under etterforskning for straffbare forhold av alvorlig karakter eller forhold som har betydning for tilliten i vedkommendes arbeid. Plikten gjelder såfremt opplysningene kan gis uten å skade etterforskningen.

§ 9 Krav til utdanning

Den som skal utføre ansvarlig vakttjeneste, må ha gjennomført godkjent utdanning for vektere. Slik utdanning skal bestå av

- a) en teoretisk del gjennomført før ansettelse,
- b) praksisopplæring i vakttjeneste, herunder objekt-opplæring,
- c) oppsummerende teorikurs og avsluttende eksamen,
- d) eventuell tilleggsutdannelse for utførelse av spesialtjeneste og
- e) bestått regodkjenning hvert 4 år.

§ 10 Uniformering

Den som utfører vakttjeneste skal bære uniform. Uniformen skal kun bæres i aktiv tjeneste. Tillatelses- og kontrollmyndigheten kan gjøre unntak fra kravet om bruk av uniform under utførelse av spesielle vaktoppdrag når særlige grunner tilsier det. Det skal fremgå av uniformen om personen er godkjent vekter eller under opplæring.

Uniformen skal være godkjent av tillatelses- og kontrollmyndigheten. Det samme gjelder uniformering av materiell. Uniformeringen skal utformes slik at den ikke kan forveksles med politiets, Forsvarets eller tollvesenets uniformering.

§ 11 Legitimasjon

Den som utfører vakttjeneste skal bære synlig ID-kort for vektere. Vekteren plikter å oppgi tjenestenummer og foretak når dette forlanges av den som tjenestehandlingen direkte angår eller av politiet.

§ 12 Bruk av makt

Den som utfører vaktjeneste, har ingen adgang til bruk av fysisk makt utover den enhver har adgang til, jf. straffeloven § 48 og straffeprosessloven § 176 første ledd, jf. §170 a.

Vaktjeneste skal utføres ubevæpnet.

§ 13 Bruk av hund

Hund kan bare benyttes til egenbeskyttelse under utførelse av vaktjeneste. Hunden skal føres i kort line.

Bruk av hund under utførelse av vaktjeneste skal være godkjent av vaktforetaket.

Nåværende § 12 blir § 14.

Nåværende § 13 blir § 15.

§ 16 Opplysnings- og rapporteringsplikt

Foretak som utøver vaktvirksomhet plikter å gi tillatelses- og kontrollmyndigheten de opplysninger og den dokumentasjon som er nødvendig for myndighetens kontroll med at virksomheten drives i samsvar med bestemmelser fastsatt i eller i medhold av loven her og på en måte som er forenlig med å utøve næringsvirksomhet.

Foretak som utøver vaktvirksomhet skal hvert år innen utløpet av mars måned sende en rapport til tillatelses- og kontrollmyndigheten. I rapporten skal det redegjøres for foretakets virksomhet i foregående år og gis en liste over ansatte i foretaket som skal utføre vaktjeneste eller har oppgaver direkte knyttet til vaktjeneste.

§ 17 Andres meldeplikt

Dersom skatte- og avgiftsmyndighetene, tollmyndighetene eller Arbeidstilsynet avdekker forhold som de har grunn til å anta har vesentlig betydning for vurderingen av om en tillatelse skal trekkes tilbake etter § 7, plikter de av eget tiltak og uten hinder av taushetsplikt å informere politiet om dette.

§ 18 Vaktvirksomhetsregister

Til bruk for tillatelses- og kontrollmyndigheten skal det opprettes et sentralt elektronisk register over godkjente vaktforetak. Registeret skal kun inneholde opplysninger som er nødvendige for gjennomføringen av tillatelses- og kontrollmyndigheten.

Registeret kan blant annet inneholde opplysninger om de enkelte vaktforetak og gjennomførte kontroller av disse, og opplysninger om ansatte som utfører vaktjeneste eller har oppgaver direkte knyttet til vaktjeneste og de personer som omhandles i § 3.

Registeret kan kobles mot andre registre i politiet som er relevante og nødvendige for gjennomføringen av meldeplikten i § 8 tredje ledd.

Fortegnelsen over godkjente vaktforetak skal være offentlig.

Ny § 19 skal lyde:

§ 19 Forskrift

Departementet skal gi forskrifter om egenvakt-hold (§ 2), om den nærmere gjennomføringen av § 4 første ledd annet punktum (årlig kontroll), § 8 første ledd første og annet punktum (kravet om tilfredsstillende vandel og om politiattest), § 9 (krav til utdanning, herunder om dispensasjon fra utdanningskravet og om godkjenning av utenlandske utdanninger), § 10 (uniformering), § 11 (legitimasjon), § 13 (bruk av hund) og § 16 (opplysnings- og rapporteringsplikt)

Før en behandling etter § 18 kan iverksettes, skal departementet i forskrift fastsette nærmere bestemmelser om

1. formålet med behandlingen,
2. hvem som er behandlingsansvarlig,
3. hvilke opplysningskategorier som skal registreres,
4. hvem i politiet som har tilgang til opplysningene,
5. og adgangen til å utlevere opplysningene, og
6. de nærmere regler for retting, sperring og sletting av opplysninger.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om gjennomføringen av § 14 (plikt til å tegne forsikring), herunder frita forvaltningsorganer som driver vaktvirksomhet fra plikten til å tegne ansvarsforsikring.

Departementet kan i forskrift bestemme at det skal betales gebyr ved etablering, drift og kontroll av vaktvirksomhet, og gi nærmere bestemmelser om dette.

Departementet kan gi nærmere forskrifter til øvrig gjennomføring av loven.

Nåværende § 16 blir ny § 20.

Nåværende § 17 blir ny § 21.

Nåværende § 18 blir ny § 22.

II

Ikrafttredelse- og overgangsbestemmelser

1. Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.
2. Nye regler som følge av denne lov vil fra ikrafttredelsestidspunktet også gjelde fullt ut for re-godkjenninger og nye tillatelser, samt årlige kontroller.

III

I lov 13. juni 1997 nr. 55 om serveringsvirksomhet skal § 16 lyde:

Når politiet finner det påkrevet, skal det ved serveringssteder holdes ordensvakter i henhold til lov 5. januar 2001 nr. 1 om vaktvirksomhet.

Første ledd annet punktum oppheves.

Annet ledd oppheves.

Tredje ledd blir nytt annet ledd.

Oslo, i justiskomiteen, den 5. juni 2009

Anne Marit Bjørnflaten

leder

Thomas Breen

ordfører

